

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Šance pro Šluknovský výběžek

Klíčová aktivita č. 4

Vzdělávací modul PK

Prevence kriminality

Autor: Mgr. Milan Ritschel

Šluknov 2013

Projekt „Šance pro Šluknovský výběžek“

reg. č. CZ.1.07/3.1.00/37.0030

Realizátor: Vyšší odborná škola a Střední škola, Varnsdorf, příspěvková organizace

Partner: Střední lesnická škola a Střední odborná škola sociální, Šluknov, příspěvková organizace

OBSAH:

1. CHARAKTERISTIKA VZDĚLÁVACÍHO MODULU	3
1.1 PROFIL ABSOLVENTA.....	3
1.2 VÝSLEDKY VZDĚLÁVÁNÍ	3
1.3 MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ ZÍSKANÝCH ZNALOSTÍ A DOVEDNOSTÍ V ŽIVOTĚ.....	4
1.4 POJETÍ VZDĚLÁVACÍHO MODULU	4
2. CHARAKTERISTIKA OBSAHU VZDĚLÁVACÍHO MODULU.....	5
2.1 VZDĚLÁVACÍ MODUL PREVENCE KRIMINALITY.....	5
2.2 ORGANIZACE VÝUKY	5
2.3 METODICKÉ POSTUPY VÝUKY	5
2.4 ZPŮSOBY ZJIŠŤOVÁNÍ POKROKU ÚČASTNÍKŮ A ZPĚTNÉ VAZBY OD MENTORŮ	6
2.5 VSTUPNÍ PŘEDPOKLADY	6
3. MODUL VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU	7
4. ROZPIS HODIN VZDĚLÁVACÍHO MODULU.....	12

1. Charakteristika vzdělávacího modulu

1.1 Profil absolventa

Vzdělávací modul Prevence kriminality vznikl jako jeden z řady modulů projektu Šance pro Šluknovský výběžek v roce 2012. Cílem vypracování tohoto modulu je zejména posílení těch kompetencí účastníků projektu, které jsou způsobilé pozitivně ovlivňovat kriminogenní faktory ovlivňující chování sociálně slabších skupin obyvatel Šluknovského výběžku a v dalších lokalitách, kde bude projekt realizován.

Program je určen osobám starším 15 let, kteří žijí v komunitách vyznačujících se zvýšeným výskytem sociálně patologických jevů a pácháním veřejnoprávních deliktů, zejména přestupků a trestných činů. Při jejich pozitivní ovlivnění výukou modulu je vysoká pravděpodobnost, že se začnou chovat konformně s právním řádem a svým příkladem budou ovlivňovat své blízké okolí, zejména děti a ostatní rodinné příslušníky.

1.2 Výsledky vzdělávání

Absolvent vzdělávacího modulu bude schopen:

- rozpoznat některé formy šikany mezi dětmi a bude informován o možnostech jejich řešení prostřednictvím institucí veřejné správy,
- vnímat negativní dopad záškoláctví na budoucnost svých dětí, včetně svou případnou správně-právní, nebo trestně právní odpovědnost,
- chápat protiprávnost užití násilí vůči dětem, rodině, slabším jedincům, nebo jeho užívání v konfliktních situacích,
- uvědomit si rizika spojená s užíváním drog – zejména jejich návykovost, zdravotní dopady a rozpor s platnou právní úpravou – nikoliv pouze v oblasti trestně-právní,
- vnímat negativní vliv gamblerství na osobní, ale i rodinný život,
- uvědomit si protiprávnost zneužívání systému sociálních dávek, včetně trestně právních následků,
- uvědomit si společenskou škodlivost páchání drobné kriminality, která je typická pro sociálně rizikové skupiny obyvatel.

1.3 Možnosti uplatnění získaných znalostí a dovedností v životě

Absolvent uplatní získané kompetence v běžném životě v situacích, které mnohdy do doby absolvování modulu řešil způsobem vědomého chování porušující právní normy, kdy neviděl jinou cestu k jejich řešení, nebo o jejich existenci neměl tušení a nevědomky se dostával za hranici zákona.

Vzdělávací modul může mít zprostředkovaně i přesah svého směřování do rodiny absolventa, zejména u dětí, které přebírají vzorce chování dospělých osob, zejména rodičů.

1.4 Pojetí vzdělávacího modulu

Vzdělávací modul Prevence kriminality má osvětový charakter. Snahou jeho mentorů bude proniknout do prostředí, kde je úroveň individuálního právního vědomí obyvatel velmi nízká, a budou usilovat prostřednictvím vzdělávacího modulu o obrácení nepříznivého trendu směrem k úrovni právního vědomí celospolečenského.

Pojetí modulu je s ohledem na cílovou skupinu spíše neformální a založené na dobrovolnosti. Proto i metody vzdělávání budou odlišné od institucionalizovaného školního vzdělávání – důraz bude kladen především na individuální přístup, nebo práci s velmi malou skupinkou zájemců o vzdělávání. Obsah studia budou terénní pracovníci – mentoři, zpravidla aplikovat do reálných životních situací tak, aby předkládali účastníkům programu návody, jak řešit konfliktní situace v jejich životě.

Diskrétnost ve vztahu ke zjištěným informacím se u mentorů předpokládá, stejně tak jako dodržování etických zásad.

2. Charakteristika obsahu vzdělávacího modulu

2.1 Vzdělávací modul *Prevence kriminality*

Vzdělávací modul *Prevence kriminality* postihuje některé sociálně patologické jevy z hlediska vysvětlení základních pojmů, signálů o jejich existenci a návody jak jim předcházet nebo, když už nastanou, jak je řešit.

Účastník vzdělávání po absolvování modulu bude schopný identifikovat problém a využít praktické návody jak k řešení problému přistoupit. Doporučené strategie budou vždy konformní s platným právním řádem a zásadami občanského soužití.

2.2 Organizace výuky

Organizace výuky je, jak už bylo několikrát zmíněno, neformální, nemá pevný časový rozvrh a strukturu. Užití konkrétní metody vzdělávání mentorem bude závislé na vyhodnocení situace v komunitě, rodině, osobnostní úrovni vzdělávaného účastníka programu. Rovněž jednotlivé vzdělávací oblasti modulu nemají předepsanou posloupnost. Čas, věnovaný jednotlivým kapitolám, nebude měřítkem, ale míra odezvy vedoucí k nápravě nebo aktivita směřující k pozitivnímu ovlivňování svého blízkého okolí bude rozhodující.

Místo výkonu vzdělávání bude záležet opět na zvážení mentora – domácnost, komunitní centrum, nebo školící místnosti realizátora a partnera projektu.

Čas vzdělávání bude pružně přizpůsobován potřebám účastníků a možnostem mentora.

2.3 Metodické postupy výuky

Práce mentora bude z velké části probíhat v přirozeném prostředí účastníka modulu. Účastník modulu je mentorem v zájmovém prostředí buď vyhledáván na základě znalosti prostředí dané komunity, nebo je vytipován na základě cílených dotazů u obyvatel lokality, kterou má mentor v předmětu svého zájmu.

Mentor předává účastníkovi informace formou rozhovoru, nebo prostřednictvím vzdělávací opory a tzv. taháku. Jednou z možností zapojení osoby do modulu je i její vlastní aktivita vyhledání mentora na základě informací od ostatních členů komunity a jeho potřeby něco řešit, vysvětlit. Rovněž není vyloučeno, že některé veřejnoprávní instituce, seznámené s probíhajícím modulem, doporučí cílovou osobu v místě jejich působnosti.

Základní rysy rozhovoru s uchazečem:

1. struktura rozhovoru:

- formulace toho, co účastník vzdělávání potřebuje řešit, co je schopen a ochoten přijmout (mentor přitom sleduje jeho neverbální projevy, vyjadřující jeho prožívání)

2. aktivní naslouchání klientovi

- soustředění se na účastníka, o čem hovoří,
- zaměření se na to, co účastník cítí, čemu přikládá význam
- udržování přiměřeného očního kontaktu
- kladení objasňujících otázek, aby nám účastník upřesnil věci, kterým mentor neporozumí
- nechat účastníka mluvit a až domluví, pak teprve pokládat upřesňující otázky
- zrcadlení - dávám jedinci najevo, že jsem porozuměla tomu, co mi řekl, nebo tomu, co cítí
- parafrázování - převyprávění důležitých informací, které jsme získali – získáme jiný úhel pohledu
- otázky musí být otevřené, nikoli uzavřené

Na rozhovor s účastníkem vzdělávání je nutné si vymezit čas. Při rozhovoru se mentor snaží získat konkrétní údaje, které jasně definují podstatu problému.

V případě, že je problém mimo rámec modulu, doporučí mentor účastníkovi odbornou poradnu, nebo veřejnoprávní instituci, kde se jeho problémem budou kvalifikovaně zabývat (viz tahák, vzdělávací opora).

2.4 Způsoby zjišťování pokroku účastníků a zpětné vazby od mentorů

Mentoři se snaží v úvodu každého modulu provést neformální diagnostiku kompetencí jednotlivých účastníků, aby měli představu o aktuální úrovni znalostí a dovedností. Pokroky jednotlivých účastníků si mentoři zaznamenávají a využívají těchto záznamů k účinnější individualizaci vzdělávání. Ve výuce se tedy používá pouze toto formativní hodnocení; sumativní hodnocení není využíváno. Mentoři samozřejmě neformálním způsobem průběžně informují účastníky o jejich pokroku, chválí je a povzbuzují při dílčích neúspěších.

Zároveň informují o svých poznatcích tvůrce vzdělávacího modulu, seznamují je s případnými nedostatky a případně navrhují některé úpravy těchto materiálů, které povedou k vyšší efektivnosti vzdělávání cílové skupiny v tomto konkrétním vzdělávacím modulu.

2.5 Vstupní předpoklady

Vzdělávací modul Prevence kriminality má velmi nízký vstupní práh. Vyžaduje se pouze dovršení 15 let věku, souhlas se zapojením do vzdělávacích aktivit a souhlas se zpracováním osobních údajů v tomto rozsahu: jméno a příjmení, bydliště, datum narození. Účastníci jsou zároveň informováni o možnosti použití fotografických či kamerových záznamů v rámci výuky.

3. Modul vzdělávacího programu

Název modulu	Prevence kriminality	Kód	PK
Délka modulu	10 hodin		
Typ modulu	Nepovinný		
Vstupní předpoklady	Vyžaduje se dovršení 15 let věku, souhlas se zapojením do vzdělávacích aktivit a souhlas se zpracováním osobních údajů v tomto rozsahu: jméno a příjmení, bydliště, datum narození. Účastníci jsou zároveň informováni o možnosti použití fotografických či kamerových záznamů v rámci výuky.		
Stručná anotace vymežující cíle modulu			
Absolvent modulu bude informován o doporučeních, jak nejlépe předcházet, případně řešit následky společensky nežádoucích jevů, běžně se vyskytujících mezi obyvateli sociálně vyloučených lokalit.			
Předpokládané výsledky výuky			
Absolvent modulu bude schopen:			
a) rozpoznat některé formy šikany mezi dětmi a bude informován o možnostech jejich řešení prostřednictvím institucí veřejné správy,			
b) vnímat negativní dopad záškoláctví na budoucnost svých dětí, včetně svou případnou správně-právní, nebo trestně právní odpovědnost,			
c) chápat protiprávnost užití násilí vůči dětem, rodině, slabším jedincům, nebo jeho užívání v konfliktních situacích,			
d) uvědomit si rizika spojená s užíváním drog – zejména jejich návykovost, zdravotní dopady a rozpor s platnou právní úpravou – nikoliv pouze v oblasti trestně-právní,			
e) vnímat negativní vliv gamblerství na osobní, ale i rodinný život,			
f) uvědomit si protiprávnost zneužívání systému sociálních dávek, včetně trestně právních následků,			
g) uvědomit si společenskou škodlivost páchaní drobné kriminality, která je typická pro sociálně rizikové skupiny obyvatel.			
Učivo:			
<ul style="list-style-type: none"> • šikana dětí a její řešení prostřednictvím školy a státní i městské policie, • záškoláctví dětí a povinnost školní docházky, možné právní dopady pro zákonné zástupce,			

- násilí nic neřeší, násilí vůči dětem, v rámci rodiny, vůči okolí, slabším jedincům, v konfliktních situacích,
- drogy a drogová závislost, zneužívání drog, možné právní důsledky chování se pod vlivem návykových látek,
- hráčství, patologické hráčství, jejich zvládnání a právní důsledky,
- nadužívání a zneužívání sociálních dávek jako trestný čin,
- drobná kriminalita, její prevence a přestupkové řízení.

Doporučené postupy výuky

Diskuse na dané téma.

Řešení modelových, případně konkrétních situací, které jsou v komunitě obvyklé.

Způsob ukončení modulu

Započtení na základě absolvovaných výukových a konzultačních hodin.

Doporučená literatura a informační zdroje

- RITSCHER, M. *Vzdělávací opora PK. Prevence kriminality*. Projekt Šance pro Šluknovský výběžek. Šluknov, 2013
- RITSCHER, M. *Tahák – Šikana*. Projekt Šance pro Šluknovský výběžek. Šluknov, 2013
- RITSCHER, M. *Tahák – Drogy*. Projekt Šance pro Šluknovský výběžek. Šluknov, 2013
- RITSCHER, M. *Tahák – Domácí násilí*. Projekt Šance pro Šluknovský výběžek. Šluknov, 2013
- Informace vedoucího Obvodního oddělení PČR Šluknov Mgr. Luciána Šmidlala (Náhled Obvodního oddělení Policie ČR ve Šluknově na problematiku prevence sociálně patologických jevů a možnosti využití terénních pracovníků)

ŠIKANA

- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení - Č.j. 25 832/2008-16 ze dne 5.12.2008
- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů na školách a školských zařízeních, č.j. 20006/2007-51
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. Praha: Portál, 1997.
- KOLÁŘ, M. *Kniha o bolesti šikanování*. Praha: Portál, 2000.
- DRTILOVÁ, J. *Šikana. Trápí tě? Zavolej nám*. Nadace Naše dítě, Praha, 1995.

- ELLIOTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, 1995.
- ERB, H. H. *Násilí ve škole a jak mu čelit*. Praha: Amulet, 2000.
- GOLDMANOVÁ, L. *Jak si nenechat ublížit*. Praha: Portál, 1996.
- KOLÁŘ, M. *Vnitřní stádia šikanování*. *Mládež a společnost*, 1996, č. 2, s. 3-15
- KOLÁŘ, M. *Fenomén šikanování u dětí a mládeže*. Metodický materiál PPPM UZ s.p. IPS, 1990, č. 8
- PARRY, J., CARRINGTON, G. *Čelíme šikanování*. Metodický materiál Institutu pedagogicko-psychologického poradenství ČR, 1995, překlad z angličtiny.
- ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi*. Praha: Portál, 1995.
- ŠTURMA, J. *Šikanování a šikanování jako pedagogický problém*. *Učitelství listy* č.9/01-02, s. 7-10, I. část, č. 10/01-02, s. 12-15, II. část.
- VANÍČKOVÁ, E. *Šikanování mezi dětmi na základních školách*. *Učitelství noviny*, 32/2001
- POLICIE ČR. Preventivní informace [online]. [cit.2010] Dostupné na WWW:<<http://www.policie.cz/clanek/preventivni-informace-sikana.aspx>>

ZÁŠKOLÁCTVÍ

- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školní zákon)
- Metodický pokyn č. j. 10 194/2002-14 Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy
- MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: Portál, 2003. 340 s. ISBN 80-7178-771-X
- NOVOTNÁ, M., KREMLIČKOVÁ, M. *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997. 115 s. ISBN 80-85937-60-3.
- VÁGNEROVÁ, M. *Patopsychologie dítěte pro speciální pedagogy*, 1. vyd. Praha: SPN, 1988, 46 s. ISBN 80-7083-158-8
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychologie problémového dítěte školního věku*. Praha: Karolinum, 2001. 170 s. ISBN 80-7184-488-8.
- VOCILKA, M. aj. *Stav a příčiny záškoláctví na zvláštních školách*. Praha: MŠMT, 1998. ISBN nevedeno.
- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon, v platném znění
- zák. č. 200/1990 Sb., přestupkový zákon, v platném znění

DOMÁCÍ NÁSILÍ

- POLICIE ČR. *Preventivní informace* [online]. [cit.2010] Dostupné na WWW:

<<http://www.policie.cz/clanek/domaci-nasili-644841.aspx>

- zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon v platném znění
- BÍLÝ KRUH BEZPEČÍ. Články [online]. [cit.2010] Dostupné na WWW: <<http://www.bkb.cz/index.php>>
- ROSA. *Domácí násilí* [online]. [cit.2012] Dostupné na WWW: <<http://www.rosa-os.cz/>>

DROGY A ALKOHOL

- Kolektiv autorů sdružení SANANIM. *Drogy otázky a odpovědi*. Portál s.r.o. Praha 2007
- ILLES, T. *Děti a drogy*. ISV nakladatelství. Praha 2002
- PEŠEK, R., NEČASOVÁ, K. *Prevence užívání tabáku, alkoholu a jiných drog u dospívajících*. Arkáda 2009
- PEŠEK, R., VONDRÁŠKOVÁ, A., VESELÝ, O. *Drogová závislost aneb rychlý běh na krátké trati*. Arkáda 2008
- STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Podpora zdraví* [online]. [cit.2010] Dostupné na WWW: <<http://www.szu.cz/tema/podpora-zdravi/>>
- DROGY-INFO.CZ. *Pomoc a podpora* [online]. [cit.2006] Dostupné na WWW: <<http://www.drogy-info.cz>>
- POLICIE ČR. Národní protidrogová centrála. [online]. [cit.2010] Dostupné na WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/prevence-873871.aspx?q=Y2hudW09OQ%3d%3d>>
- Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon, v platném znění
- Zák. č. 200/1990 Sb., přestupkový zákon, v platném znění

HRÁČSTVÍ

- JONÁKOVÁ, D. *Hráčství - droga nových rozměrů*. Praha: Linde, 1999
- Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon, v platném znění
- Zák. č. 200/1990 Sb., přestupkový zákon, v platném znění

ZNEUŽÍVÁNÍ SOCIÁLNÍCH DÁVEK

- MPSV. *Státní sociální podpora* [online]. [cit.2010] Dostupné na WWW: <<http://portal.mpsv.cz/soc/ssp>>
- Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon, v platném znění
- Zák. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, v platném znění
- Zák. č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, v platném znění
- Zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění

DROBNÁ KRIMINALITA, PŘESTUPKOVÉ ŘÍZENÍ

- Zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákon, v platném znění
- Zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, v platném znění
- Zák. č. 500/2004 Sb., správní řád, v platném znění

4. Rozpis hodin vzdělávacího modulu

Modul PK – Prevence kriminality		
Obsah (dílní témata)	Časová dotace	Metody, pomůcky
<p>I. Šikana dětí a její řešení prostřednictvím školy a státní i městské policie</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteristika – šikany • druhy šikany • oběť šikany • charakteristika dítěte agresora • následky šikany • varovné signály • postup rodičů • právní stránka šikany 	2 hodiny	<ul style="list-style-type: none"> • diskuse • vzdělávací opora • tahák
<p>II. Záškoláctví dětí a povinnost školní docházky, možné právní dopady pro zákonné zástupce</p> <ul style="list-style-type: none"> • záškoláctví – obecně • druhy záškoláctví • příčiny záškoláctví • řešení • legislativa 	1 hodina	<ul style="list-style-type: none"> • diskuse • vzdělávací opora
<p>III. Násilí nic neřeší, násilí vůči dětem, v rámci rodiny, vůči okolí, slabším jedincům, v konfliktních situacích</p> <ul style="list-style-type: none"> • obecné vymezení násilí • domácí násilí – děti, rodina • užívání násilí v konfliktech • vykázaní agresora z obydlí policií 	1 hodina	<ul style="list-style-type: none"> • diskuse • vzdělávací opora • tahák

<p>IV. Drogy a drogová závislost, zneužívání drog, možné právní důsledky chování se pod vlivem návykových látek</p> <ul style="list-style-type: none"> • příznaky užívání návykových látek • jak postupovat, když má dítě problém s návykovými látkami a alkoholem • právní následky spojené s užíváním drog 	2 hodiny	<ul style="list-style-type: none"> • diskuse • vzdělávací opora • tahák
<p>V. Hráčství, patologické hráčství, jejich zvládnání a právní důsledky</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteristika hráčství • fáze • prevence 	1 hodina	<ul style="list-style-type: none"> • diskuse • vzdělávací opora
<p>VI. Nadužívání a zneužívání sociálních dávek jako trestný čin</p> <ul style="list-style-type: none"> • sociální dávky obecně • právní postih za zneužívání sociálních dávek 	1 hodina	<ul style="list-style-type: none"> • diskuse • vzdělávací opora
<p>VII. Drobná kriminalita, její prevence a přestupkové řízení</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteristika drobné kriminality • přestupky • přestupkové řízení 	2 hodiny	<ul style="list-style-type: none"> • diskuse • vzdělávací opora